

**ВІДГУК
ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА**

директора навчально-наукового інституту природокористування та гуманітарних наук
Національного університету «Чернігівська політехніка»,
доктора економічних наук, професора **ЗАБАШТАНСЬКОГО Максима Миколайовича**
на дисертацію **ПИЛИПЕНКА Дениса Сергійовича** на тему:
«Розвиток системи фінансової безпеки аграрних підприємств України»,
подану на здобуття ступеня доктора філософії
за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»
галузі знань 07 «Управління та адміністрування»

Актуальність теми дисертаційного дослідження та зв'язок із науковими програмами, планами, темами. Актуальність теми розвитку системи фінансової безпеки аграрних підприємств України зумовлена сучасними викликами функціонування аграрного сектору економіки в умовах економічної нестабільності, воєнних ризиків, глобалізаційних процесів та посилення конкуренції на внутрішньому і зовнішньому ринках.

У сучасних умовах аграрні підприємства зазнають впливу численних внутрішніх і зовнішніх загроз, серед яких нестабільність фінансового ринку, інфляційні процеси, коливання валютного курсу, обмеженість фінансових ресурсів, зростання кредитних ризиків, порушення логістичних зв'язків та наслідки воєнних дій. Це обумовлює необхідність формування ефективної системи фінансової безпеки, здатної забезпечити фінансову стійкість, платоспроможність, інвестиційну привабливість та конкурентоспроможність аграрних підприємств.

Особливої актуальності набуває потреба в удосконаленні теоретико-методичних засад та практичних механізмів управління фінансовою безпекою аграрних підприємств, розробленні сучасних інструментів оцінювання фінансових ризиків і своєчасного реагування на кризові явища. Важливим є також забезпечення адаптивності системи фінансової безпеки до змін зовнішнього середовища та підвищення ефективності використання фінансових ресурсів. З огляду на зазначене, дослідження проблем розвитку системи фінансової безпеки аграрних підприємств України є своєчасним, актуальним та має важливе теоретичне і практичне значення.

Дисертація Д. С. Пилипенка пов'язана з науковою діяльністю кафедри фінансів Національного університету біоресурсів і природокористування України в рамках ініціативної теми «Фінансова стратегія сталого розвитку економіки України: інструменти, ризики та механізми адаптації» (номер державної реєстрації 0125U003409), у межах якої здобувачем обґрунтовано напрями розвитку системи фінансової безпеки.

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації забезпечується

використанням сучасних загальнонаукових і спеціальних методів дослідження, зокрема системного аналізу, економіко-статистичних методів, фінансового аналізу, порівняння, моделювання та узагальнення. Інформаційну базу дослідження становлять законодавчі та нормативно-правові акти України, фінансова звітність аграрних підприємств, а також результати наукових праць вітчизняних і зарубіжних вчених. Достовірність отриманих результатів підтверджується репрезентативністю використаних даних, логічною послідовністю проведеного аналізу, апробацією основних положень дослідження та практичною спрямованістю запропонованих рекомендацій щодо підвищення рівня фінансової безпеки аграрних підприємств в умовах сучасних економічних викликів.

Оцінюючи зміст дисертації, доцільно зазначити, що одержані в процесі здійснення дослідження наукові результати є обґрунтованими, а їх наукова новизна є достовірною відповідно до представлених у роботі доказів, сформованих за допомогою загальнонаукових та статистичних принципів, методів наукового абстрагування, аналізу, синтезу, індукції, дедукції, логічного аналізу та інших методів дослідження.

Дисертація, виконана Д. С. Пилипенком, є завершеним науковим дослідженням. Сформульовані у дисертації наукові положення, висновки і пропозиції належать особисто автору. Матеріали дисертації були предметом розгляду і дискусії на науково-практичних конференціях і семінарах, у тому числі й міжнародних.

Достовірність, наукова новизна і практичне значення результатів дослідження.

Достовірність результатів дослідження забезпечується використанням офіційних статистичних даних, фінансової звітності аграрних підприємств, нормативно-правових актів та сучасних методів економічного аналізу й моделювання. Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості використання запропонованих рекомендацій і механізмів для підвищення фінансової стійкості, ефективності управління ризиками та забезпечення стабільного розвитку аграрних підприємств України в умовах нестабільного зовнішнього середовища.

Результати дисертації повністю відповідають визначеній меті, основні наукові положення викладено послідовно та логічно, а висновки та рекомендації ґрунтуються на результатах власних досліджень здобувача.

Наукова новизна роботи полягає в удосконаленні теоретико-методичних підходів до формування системи фінансової безпеки аграрних підприємств з урахуванням сучасних ризиків, воєнно-економічних викликів та необхідності адаптивного управління фінансовими ресурсами. Найважливіші результати, що визначають новизну дослідження, полягають у наступному:

– удосконалено визначення сутності системи фінансової безпеки аграрних підприємств холдингового типу як комплексу взаємопов'язаних елементів, який створює підґрунтя

для формування їх фінансової стійкості та конкурентоспроможності в умовах внутрішніх та зовнішніх загроз;

– поглиблено наукову систематизацію принципів формування системи фінансової безпеки аграрних підприємств холдингового типу, що, на відміну від існуючих, ґрунтуються на основі поєднання ризик-орієнтованості фінансового управління, пріоритетах забезпечення платоспроможності, диверсифікації фінансування, адаптації до зовнішнього економічного середовища, планування, контролю та прогнозування, що створює передумови для підвищення рівня фінансової стійкості аграрних підприємств холдингового типу;

– розвинуто методичний підхід до оцінки рівня фінансової безпеки аграрних підприємств холдингового типу за допомогою визначення інтегрального показника фінансової безпеки, на основі шести складових: ліквідності, фінансової стійкості, рентабельності, кредитної заборгованості, оборотності активів та зносу основних засобів, з урахуванням їх нормування, що дозволить провести комплексний аналіз та підвищити їх фінансову стійкість;

– обґрунтовано доцільність застосування системи управління фінансової безпеки аграрних підприємств холдингового типу та комплексний підхід до її забезпечення, який базується на поєднанні моніторингу ризиків, цифровізації фінансових процесів, ранньої діагностики загроз та механізмів державної підтримки, що дозволило підвищити рівень фінансової безпеки аграрних підприємств холдингового типу;

– сформовано підходи до оцінки рівня фінансової безпеки аграрних підприємств холдингового типу з урахуванням загроз внутрішнього та зовнішнього економічного середовища, що дозволяє обґрунтувати пропозиції щодо мінімізації їх впливу та сприяти розвитку таких підприємств;

– поглиблено інтегровану стратегію розвитку аграрних підприємств холдингового типу, з урахуванням економічних, технологічних, соціальних та екологічних аспектів, що дозволило підвищити конкурентоспроможність та зміцнити рівень їх фінансової безпеки;

– обґрунтовано доцільність застосування дескриптивної моделі забезпечення системи фінансової безпеки аграрних підприємств холдингового типу, спрямованої на підвищення рівня їх фінансової стійкості та безпеки.

Практичне значення й впровадження результатів дослідження полягає в розробленні науково обґрунтованих рекомендацій щодо підвищення рівня фінансової стійкості та ефективності управління фінансовими ресурсами аграрних підприємств холдингового типу. Запропоновані підходи спрямовані на вдосконалення системи управління фінансовими ризиками, забезпечення платоспроможності, ліквідності та інвестиційної привабливості суб'єктів аграрного сектору в умовах економічної нестабільності та воєнних викликів.

Результати дослідження можуть бути використані у практичній діяльності аграрних підприємств холдингового типу під час формування фінансової стратегії, оцінювання рівня фінансової безпеки, прогнозування ризиків та прийняття управлінських рішень. Практичні рекомендації щодо впровадження системи фінансового моніторингу, антикризового управління та цифрових інструментів контролю сприятимуть підвищенню ефективності фінансово-господарської діяльності підприємств аграрної сфери.

Окремі положення та висновки дослідження можуть бути впроваджені у діяльність органів державного управління, установ фінансово-кредитної підтримки, аграрних підприємств та закладів вищої освіти при розробленні програм розвитку аграрного сектору, удосконаленні механізмів державної підтримки, зокрема Лубенської районної державної адміністрації Полтавської області (довідка № 01-55/246 від 13.03.2026 р.), Сільсько-господарського ТОВ «Придніпровський край» (довідка № 371 від 24.03.2026 р.).

Розроблені пропозиції також використовуються у навчальному процесі Національного університету біоресурсів і природокористування України при викладанні дисциплін «Фінанси» та «Фінанси підприємств».

Оцінка змісту та завершеності дисертації. Зміст дисертації Д. С. Пилипенка відповідає меті та завданням дослідження. Робота складається з анотації, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

Дисертацію присвячено актуальній проблемі забезпечення стабільного функціонування та розвитку аграрних підприємств в умовах сучасних економічних викликів, фінансової нестабільності та зростання ризиків господарської діяльності.

У вступі автором обґрунтовано актуальність теми дослідження, визначено мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження, розкрито наукову новизну та практичне значення отриманих результатів. Також охарактеризовано методи дослідження та інформаційну базу роботи.

У першому розділі досліджено теоретико-методичні засади формування системи фінансової безпеки аграрних підприємств. Автором узагальнено наукові підходи до визначення сутності поняття «фінансова безпека підприємства», визначено її основні складові, принципи та функції. Значну увагу приділено особливостям забезпечення фінансової безпеки саме в аграрному секторі економіки.

Визначено важливу функцію банківських установ та страхових компаній у підвищенні фінансової стійкості аграрних підприємств шляхом надання фінансових ресурсів та стратегій зменшення ризиків. Необхідність постійної оцінки фінансової безпеки обґрунтована як основа для оперативного діагностування проблем, проактивного прийняття рішень та підвищення спроможності підприємства вміло управляти фінансовими ризиками.

У другому розділі проведено комплексний аналіз сучасного стану фінансової безпеки аграрних підприємств України. Досліджено вплив внутрішніх та зовнішніх чинників на рівень фінансової стійкості підприємств, проаналізовано показники фінансового стану, ліквідності, платоспроможності та рентабельності. Автором визначено основні ризики та загрози, що негативно впливають на фінансову безпеку аграрних підприємств.

У третьому розділі обґрунтовано напрями розвитку системи фінансової безпеки аграрних підприємств України. Запропоновано практичні рекомендації щодо удосконалення механізмів управління фінансовими ресурсами, підвищення рівня фінансової стійкості, мінімізації ризиків та посилення адаптаційних можливостей підприємств в умовах нестабільного економічного середовища.

Обґрунтовано вплив зовнішніх і внутрішніх фінансових та макроекономічних факторів, зокрема доступності до кредитних ресурсів та страхування ризиків, на рівень фінансової безпеки. Прогнозні розрахунки з використанням лінійного моделювання та багатофакторної регресійної моделі свідчать, що в усіх досліджуваних підприємств очікується поступове збільшення обсягів кредитування та частки застрахованих площ, однак інтенсивність цього зростання є неоднорідною. Проведені дослідження свідчать, що інтегральний показник фінансової безпеки KSG Agro має поступову динаміку до зростання. Так, у 2026 році значення показника буде на рівні 0,12, проте до у 2030 року його прогнозне значення зросте до 0,40. Це підкреслює необхідність посилення державної політики підтримки аграрного сектору та вдосконалення механізмів субсидування та регулювання з метою зниження витрат на ресурси та підвищення доступності страхового покриття.

У висновках узагальнено основні результати проведеного дослідження, сформульовано науково обґрунтовані висновки та практичні рекомендації щодо розвитку системи фінансової безпеки аграрних підприємств України.

Дисертація характеризується логічною структурою, послідовністю викладу матеріалу, належним рівнем теоретичного обґрунтування та практичної спрямованості. Отримані результати мають наукову новизну та практичне значення, а сформульовані пропозиції можуть бути використані у діяльності аграрних підприємств та органів управління. Загалом робота є завершеним науковим дослідженням, що відповідає встановленим вимогам, а її автор заслуговує на позитивну оцінку та присудження відповідного наукового ступеня.

Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності. Дисертація та представлені наукові праці, у яких висвітлено основні наукові результати дисертаційного дослідження, не містять порушень принципів академічної доброчесності, зокрема академічного плагіату, самоплагіату, фабрикації та фальсифікації.

Дисертація оформлена відповідно до чинних нормативних вимог та встановлених стандартів щодо дотримання логічної структури й системності викладення матеріалу. Дисертація написана державною мовою, їй притаманні науковий та літературно коректний стиль викладення матеріалу. Текстова частина дисертації загалом позбавлена граматичних і орфографічних помилок та технічних недоліків. Таким чином, основні положення, висновки, пропозиції та рекомендації дисертації є логічно завершеними, внутрішньо узгодженими та достатньо аргументованими.

Повнота викладення основних результатів в опублікованих наукових працях.

Основні результати дисертаційного дослідження повною мірою опубліковано у 7 наукових працях, з яких 4 статті у наукових виданнях, включених до Переліку наукових фахових видань України, 3 тези наукових доповідей.

Основні результати дисертаційного дослідження апробовано на таких конференціях: Всеукраїнській науково-практичній конференції молодих вчених та студентів «Економічні дні – 2025» (м. Київ, 2025. р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Розвиток біоенергетичного потенціалу в сільському господарстві» (м. Київ, 2025 р.); V Міжнародній науково-практичній конференції «Маркетинг та логістика в агробізнесі» (м. Київ, 2025 р.).

Дискусійні положення та зауваження. Попри вагомі наукові результати та практичну значущість дисертації Д. С. Пилипенка, окремі положення дослідження можуть бути предметом наукової дискусії та потребують подальшого уточнення:

1. У роботі достатньо ґрунтовно розкрито теоретичні аспекти фінансової безпеки аграрних підприємств, проте доцільним було б більш детально розмежувати поняття «фінансова безпека», «фінансова стійкість» та «антикризове управління», оскільки у сучасних наукових підходах вони мають різні функціональні характеристики.

2. Під час аналізу сучасного стану фінансової безпеки аграрних підприємств автору варто було б ширше використати міжнародний досвід забезпечення фінансової безпеки аграрного сектору, зокрема практики країн Європейського Союзу щодо страхування аграрних ризиків та державної фінансової підтримки.

3. У роботі значна увага приділена фінансово-економічним показникам діяльності підприємств, однак недостатньо висвітлено вплив сучасних інформаційних технологій на формування системи фінансової безпеки аграрних підприємств.

4. У третьому розділі дисертації автором здійснено систематизацію можливих напрямів удосконалення процесу забезпечення фінансової безпеки аграрних підприємств, серед яких наголошено на необхідності формування фінансових резервів шляхом створення антикризових фондів. Водночас, на нашу думку, доцільним було б чіткіше окреслити

можливі джерела формування зазначених фондів, зокрема у взаємозв'язку макрота мікроекономічними інструментами.

5. Автором розроблено інтегровану модель фінансової безпеки аграрних підприємств, яка базується на багаторівневому управлінні, охоплює стратегічний, тактичний та оперативний рівні, передбачає системний аналіз ризиків із кількісною оцінкою їхнього впливу на фінансові результати та передбачає їх активну державну підтримку. Водночас, наведені пропозиції потребують подальшої конкретизації з точки зору інституційних механізмів реалізації та ресурсного забезпечення.

Водночас зазначені зауваження та дискусійні положення не знижують загальної наукової та практичної цінності дисертації, а мають переважно рекомендаційний характер і можуть бути враховані автором у подальших наукових дослідженнях.

Загальний висновок. Дисертація Пилипенка Дениса Сергійовича на тему: «Розвиток системи фінансової безпеки аграрних підприємств України» є завершеним самостійним науковим дослідженням, у якому вирішено актуальне науково-практичне завдання щодо обґрунтування теоретичних положень та розроблення практичних рекомендацій з удосконалення системи фінансової безпеки аграрних підприємств України.

Вищезазначене дає підстави для висновку, що дисертація Пилипенка Дениса Сергійовича на тему: «Розвиток системи фінансової безпеки аграрних підприємств України» є завершеним науковим дослідженням та відповідає спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок» галузі знань 07 «Управління та адміністрування», вимогам наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12 січня 2017 року «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» і Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 року (зі змінами), а її автор Пилипенко Денис Сергійович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок» галузі знань 07 «Управління та адміністрування».

Офіційний опонент директор навчально-наукового інституту природокористування та гуманітарних наук Національного університету «Чернігівська політехніка», доктор економічних наук, професор Максим ЗАБАШТАНСЬКИЙ